

Kulturhistorisk karakterisering och bedömning

Myresjö gamla kyrka

*Myresjö socken i Vetlanda kommun
Jönköpings län, Växjö stift*

Kulturhistorisk karakterisering och bedömning

Myresjö gamla kyrka

*Myresjö socken i Vetlanda kommun
Jönköpings län, Växjö stift*

Rapport och foto: Robin Gullbrandsson
Grafisk design: Anna Stålhammar
Tryckning och distribution: Marita Axelsson

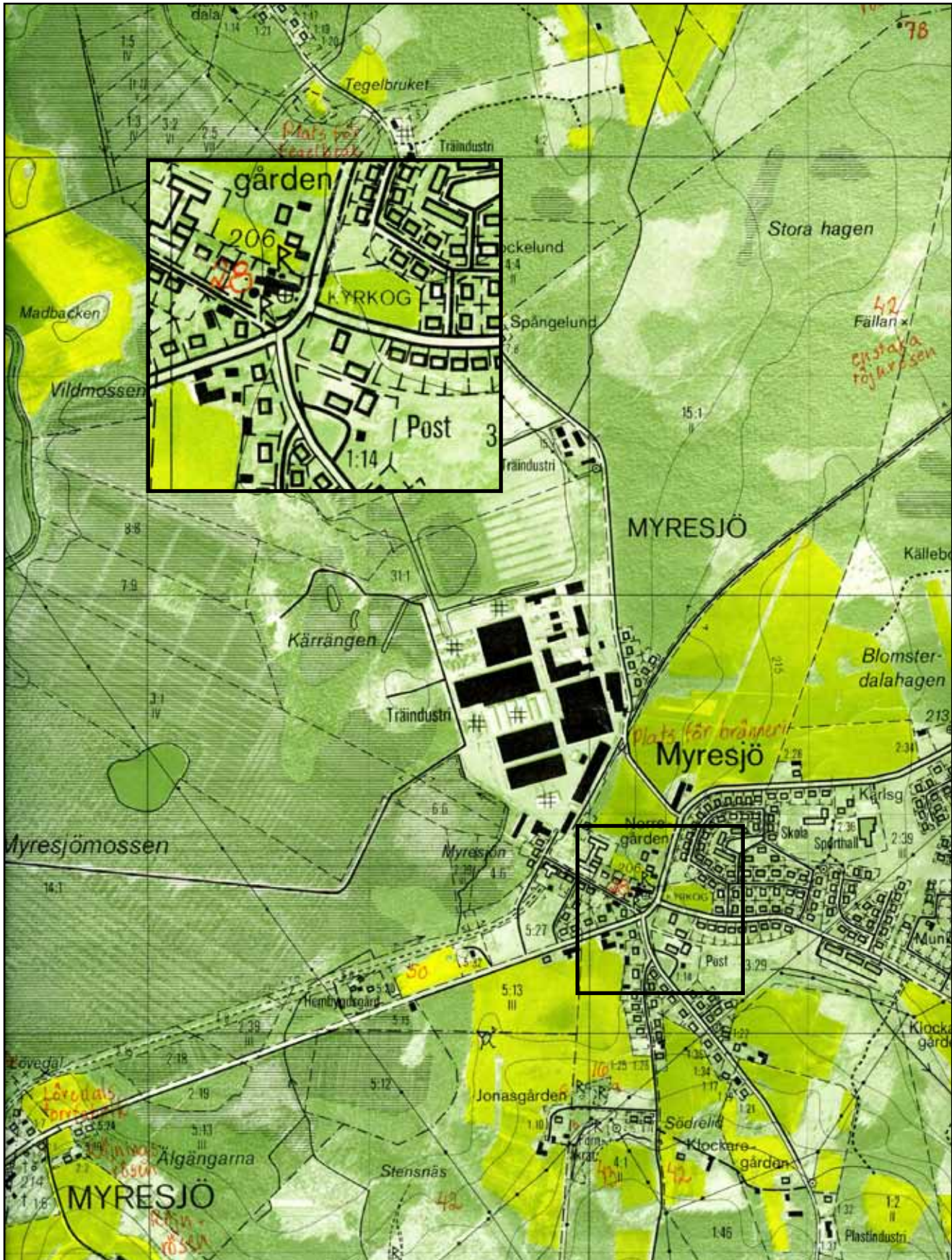
Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
Ur karta © Lantmäteriet. Medgivande MS20067/02097.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2007

Innehåll

Inledning	5
Bakgrund och omfattning	5
Karakteriseringens syfte	5
Uppläggning och rapport	5
Kulturhistorisk bedömning	5
Sammanfattande beskrivning	7
Beskrivning och historik	8
Kyrkomiljön	8
Kyrkobyggnaden	9
Historik	12
Klockstapeln	14
Kulturhistorisk karakterisering och bedömning	15
Händelsehistorik	17
Referenser	19
Arkiv	19
Tryckta källor	19
Tekniska och administrativa uppgifter	19

Utdrag ur ekonomiska kartans blad Myresjö 6E 2j 1989.

Inledning

Bakgrund och omfattning

På uppdrag av Lannaskede pastorat har Jönköpings läns museum utfört en kulturhistorisk inventering och karakterisering av Myresjö gamla kyrka. Arbetet har utförts i samband med upprättande av vård- och underhållsplan för kyrkobyggnaden och ska ingå som en del av detta. I Lannaskede pastorat har vård- och underhållsplanerna upprättats av Lennart Blomqvist, KyrkoKonsult Småland. Arbetet bekostades av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och påbörjades under 2006 avslutades under 2007. Rapporten omfattar en genomgång av kyrkobyggnadens historik, beskrivning av exteriör och interiör och en beskrivning av dess kulturhistoriska värde. Antikvarie Robin Gullbrandsson vid Jönköpings läns museum har varit rapportansvarig.

Karakteriseringens syfte

Syftet med karakteriseringen är att öka kunskapen om det kulturhistoriska arv som kyrkobyggnaden bär på. Mer konkret ska arbetet ligga till grund för de vård- och underhållsplaner som ska tas fram av varje församling och som är en förutsättning för att efter 2006 kunna söka kyrkoantikvarisk ersättning från stiftet. Rapporten ska också kunna ingå i länsstyrelsens och läns museets underlagsmaterial vid beslut i ärenden som berör kyrkobyggnaderna.

Uppläggning och rapport

Arbetet har varit uppdelat i en fältedel med inventering och fotografering och en arkivsökningsdel. De aktuella arkiv som gått igenom har främst varit länsstyrelsens arkiv över ärenden, med kopior från ATA:s arkiv i Stockholm. Jönköpings läns museum har också ett arkiv över handlingar och pressklipp mm. Befintlig hembygdsliteratur har använts i förekommande fall. Arkivuppgifterna utgör således en sammanfattning av genomgångna arkiv och omfattar inte en komplett beskrivning av händelser i kyrkans byggnadshistoria.

Rapporten är upplagd med en inledande kort sammanfattning, en beskrivning av kyrkomiljön och historiken i löpande text samt en beskrivning av kyrkans nuvarande utseende. Därefter följer den kulturhistoriska värderingen och bedömningen, och sist en händelsehistorik med händelser listade i kronologisk följd.

Kulturhistorisk bedömning

Den kulturhistoriska bedömningen har gjorts av Jönköpings läns museum i samarbete med länsstyrelsen i Jönköpings län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Vid bedömningen tas hänsyn till dels varje enskild

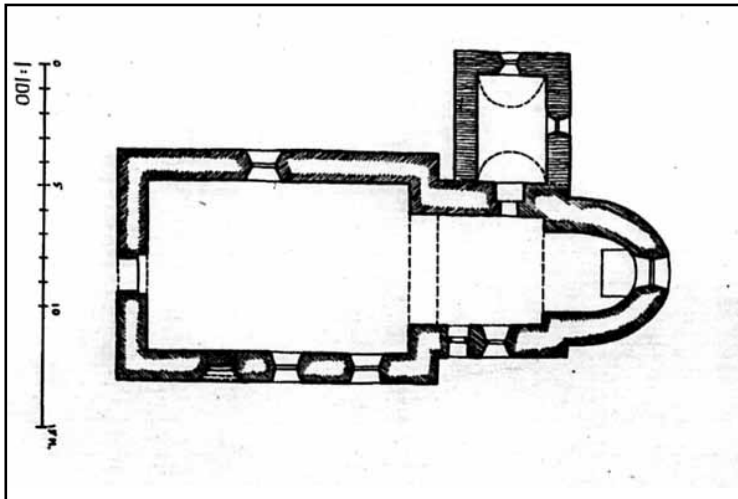
kyrkas egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkor i stiftet och landet. Den kulturhistoriska värderingen och bedömningen nämner i de flesta fall inte enskilda byggnadsdetaljer utan beskriver värden och karaktärsdrag i stort.

Inför varje planerad förändring eller större underhållsåtgärd skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Utifrån det kulturhistoriska värdet tas beslut om vilka åtgärder som får företagas samt vilka som är berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Denna rapport skall finnas tillgänglig på Växjö stift, länsstyrelsen i Jönköpings län, Jönköpings läns museum samt på respektive kyrklig samfällighet.

Sammanfattande beskrivning

Myresjö gamla kyrka är en välbevarad romansk absidkyrka utan torn. Sydporten har en påkostad granitombfättning från byggnadstiden. De spritputsade byggnadskropparna bär branta sadeltak med spåntäckning. Interiören präglas av medeltid och 1600-tal med muralmålari och inredningsdetaljer från båda epokerna. 1925-27 års restaurering har i mycket gett kyrkan dess nuvarande utseende.

Uppmätning av Myresjö ödekyrka, utförd av Sven Brandel 1925. ATA.

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Myresjö socken ligger på det småländska högländet, i det forna Njudungs folkland. Det är en relativt liten socken, dominerad av skogsbygd, i söder tämligen höglänt. I nordväst utgör en stor myrmark gräns. Fram till en reglering 1865 så fanns här den sjö som gett socknen dess namn. I skrift är det belagt sedan 1290. Fornlämningar visar att bygden varit bebodd sedan stenåldern. Genom socknen går sedan gammalt landsvägen mellan Vrigstad och Vetlanda, häradets två forna centralorter. Fram till 1900-talets pastoratsregleringar var Myresjö en moderförsamling med Lannaskede som annex. Under 1700-talet så gällde åkerbruk och boskapsskötsel som de största näringarna. I socknen finns de gamla säterierna Bjädesjö och Bjädesjöholm med anor från 1600-talet. Kyrkbyn ligger i socknens nordvästra del, vid östra sidan av Myresjö mossen, ursprungligen en sjöstrand. Med sammanbyggnaden av Lannaskede och Myresjö kyrkor på 1870-talet kunde man tänka att sockencentrat skulle förskjutas till den nya kyrkplatsen vid sockengränsen. Men så skedde inte. Vid samma tid började en omfattande skogsindustri att växa fram. Med dragningen av Vetlanda-Sävsjö järnväg 1885 fick den gamla kyrkbyn en station och det blev där som flera sågverk kom att etableras kring förra sekelskiftet. 1927 startades tillverkning av monteringsfärdiga trähus, sedermera AB Myresjö-Hus. Med denna storindustri utvecklades den gamla kyrkbyn till en mindre tätort.

Myresjö gamla kyrka ligger nu mitt i tätorten, direkt nordväst om en vägkorsning där Sävsjövägen möter från väster, Vetlandavägen från norr, Bäckabyvägen från söder och Korsbergavägen från öster. Bebyggelsen präglas av 1900-talsvillor. Sydost om korsningen står prästgården, en timmerbyggnad från 1877 i 1 ½ plan med gul locklistpanel, frontespis, balkong och sadeltak med tvåkupigt tegel. Terrängen stiger norr om korsningen och utgörs norr om kyrkan av åkermark och en gammal gårdstomt. Väster om kyrkan är en parkering, ännu en ödetomt och ett större ålderdomshem från omkring 1980.

Kyrkan står med koret åt öster på den norra delen av en liten och närmast kvadratisk kyrkogård. Denna omgärdas av kallmur och trädkrans med bl.a. åldriga ekar. I sydväst reser sig en klockstapel. Ett fåtal äldre gravvårdar finns på kyrkogården och en grusgång leder fram till kyrkan. Terrängen stiger svagt åt norr.

Myresjö gamla kyrka från sydost. Spåntäckningen bidrager till det medeltida intrycket.

Kyrkobyggnaden

Myresjö gamla kyrka består av ett långhus med smalare kor och absid i öster. Norr om koret är en sakristia. Byggnaden är som helhet uppförd under medeltiden.

Kyrkan saknar egentlig sockel utan vilar på en delvis utkragande klack av oregelbundna granithällar. Murverket utgörs av otuktad gråsten. Långhushörnet mot sakristian har en synlig hörnkedja av huggen sandsten. Fasaderna bär vitkalkad spritputs. Det oregelbundna murverket framträder svagt genom putsen. Man kan skönja ljusare omfattningar kring fönstren. Ingångarna utgörs av väst-, syd- och korport. Dörrbladen från 1950 är klädda med kraftig lockpanel. Sydporten har äldre smideslås och en medeltida dörring. Portsmygen är rundbågig med en finhuggen romansk omfattning i granit. Vid dess högra sida är ett stycke av en runsten inmurat. I sen tid så har ett svart stålrörsräcke satts upp vid granittrappen. Korporten sitter likaså i en rundbågssmyg, men saknar omfattning. Västportens smyg är stickbågig. Kyrkan har smala, högt sittande rundbågsfönster i djupa smyggar med solbänkar av skiffer. Långhuset har två fönster i söder och ett i norr, koret ett i söder och absiden ett i öster. Sakristian har två små fönster, ett i norr och ett i öster. Fönstren har grå träbågar från 1950 med färgat antikglas i blyspröjs och stormjärn. Långhus, kor och sakristia bär branta sadeltak, absiden ett valmat tak. Taktäckningen utgörs av kluvna och tjärade spån med spetsig form. På kyrkans norra sida sitter hänggrännor och stuprör av kopparplåt. Dränering är ordnad längs långhusets norra sida.

Interiören uppvisar en harmonisk sammansmältning av medeltida rumslighet och inredning från 1600-talet respektive 1920-talets

Den romanska sydportalen med inmurad runsten.

restaurering. Långhuset övergår genom en vid, senmedeltida triumfbåge i koret. I väster finns orgelläktare. Västporten har ett vindfång med glasad dörr, som flankeras av små inbyggnader för elcentral och läktartrappa från 1950. Bänkinredning upptar större delen av långhuset och indelas i tre kvarter av mitt- och tvärgång. Framför koret är en liten öppen yta med predikstol i norr. Långhus, kor och sakristia har skurgolv av furubräder från 1900-talet, med handsmidd spik. I koret ligger golvet ett trappsteg högre. Det ännu något högre liggande absidgolvet är klätt med heltäckningsmatta. Väggarnas ojämna murverk framträder genom den kvastade och vitkalkade putsen. Korväggarna bär framtaget romanskt måleri. I norr och söder är figurfält som avskiljs med horisontala bårder. I norr skildras Kristi intåg i Jerusalem samt ett fragment av Kristi dop (?). I söder skildras Golgatavandringen och Korsfästelsen. Tribunbågen omges av en sicksackbård och två figurer, varav en med spjut och hjälm, vilka tolkats som stiftare (de som finansierat målningsskrudden eller kanske hela kyrkobygget). I svicklarna är ytterligare figurer med uttrycksfulla gester. Färgskalan domineras av bruna och röda toner. Renderingen av figurer och dekor är av hög kvalitet och talar för att upphovsmannen kommit från danskt område. I absiden är kulört måleri från 1600-talets mitt eller andra hälft, troligen av en lokal mästare som här tolkat renässansen. Östfönstret omges av illusoriskt målad arkitektur med kolonner och bjälklag samt änglar med språkband respektive svärd och vågskål. På ömse sidor är fält med Nattvarden och Korsfästelsen. I absidens hjälmvalv är en sky med Kristus som himladomare, omgiven av små änglar. Färgskalan domineras av klart blått och rödbrunt. Samme upphovsman torde ligga bakom akantusdekoren kring sakristipassagen och den fragmentariska dekoren kring korfönstret. På absidens norra vägg är ett parti av de underliggande romanska målningarna framtaget, skildrande en rad med helgon vända mot öster, i likhet med målningarna i Lannaskede. I triumfbågen syns fragmentariska rundlar med figurmåleri, vilka är klart senmedeltida, eventuellt av mästare Amunds skola. Långhus och kor har plana brädtak från 1924 med släta taklister. Långhustaket är avfärgat i blågrått med rödbrun list, kortaket i ljusgrått.

Det medeltida murade altaret är väggfast, putsat och avfärgat i grått. Den raka altarringen skiljer absiden från koret och har en liten grind i norr. Den är från 1950 och utgörs av ett ramverk i grågrönt med rundbågsfyllningar i renässansstil, betsade i vitt och blått. Stoppning på knäfall och armstöd är klädd med ljust skinn. Den romanska sandstensdopfunten består av två delar och har uttömningshål. Basen pryds av palmtrerelief och den delvis sönderbrutna cuppan av rundbågsarkad med fabeldjur, typiskt för Njudungsfuntarna. Predikstolen har en fyrsidig korg med årtal 1649 och initialerna MSS DRAK. Utförandet är i fullödlig renässans med högklassiga

Absiden med sitt 1600-talsmaleri t.v. Det romanska triumfkrucifixet och triumfbågens senmedeltida målningsfragment t.h.

intarsiaarbeten i rundbågsfyllningar och på hörnpilastrar. Korgen är svagt betsad med målade lister i grönt och rött. Den konserverades 1926. Det sexkantiga ljudtaket är utfört i barock med lambrekäng, kartuscher, urnor och voluter. Det är marmorerat och förgyllt. I triumfbågen hänger ett romanskt triumfkrucifix med till stor del bevarad polykromi. Den slutna bänkinredningen tillkom 1926 med Lannaskedebänkarna som förebild. Invändigt är bänkarna grönmålade. Dörrarna har halvfranska fyllningar och gavlarna räfflade, grå pilastrar. Bänkskärmarna samma utformning. Utvändigt bär bänkkvarteren välgjorda, ursprungliga marmoreringar, ramverk och gavlar i grågrönt, fyllningarna i rödbrunt. Läktaren vilar på åtta pelare – varav två ursprungliga – med grågrön marmorering. Läktarbrösten från 1600-talet i renässans utgörs av ett ramverk med rundbågsfyllningar och plattskuren dekor. Enligt inskription är det målat 1745 av Anders Boldt som gett det en marmorering i blå-vitt jämte skildringar av Kristus, evangelisterna, kung David, Moses och Aron i fyllningarna. Den lilla orgeln med hus av obehandlad furu är byggd 1965 av Olof Hammarberg, Göteborg med fasadritning av arkitekt Åke Tengelin. Verket har en manual och pedal med fem stämmor. Bland kyrkans inventarier märks förutom vad som ovan nämnts ett stort epitafium från 1701 över kyrkoherde Johan Strelingius, upphängt på norra långsidan. Det är en stor målad trätavla, dekorerad i bondbarock, som skildrar den avlidnes familj. På motsatt sida hänger ett huvudbaner i barock från omkring 1700 med det Rosenqvistska släktvapnet. I korfönstret står en snidad barockskulptur av Johannes. Ett stycke av en runsten är placerat på ett podium under läktaren.

Sakristian har skurgolv och vitputsade väggar. Taket är tunnvälvt och vitputsat. I sydväst står ett väggfast textilskåp av laserade bräder. Under golvet finns en gravkammare tillhörig släkten Rosenqvist som ägde Bjädesjö säteri. Även under korgolvet finns en grav.

Detalj av målningarna i absidvalvet.

Läktarbröst i renässans med målad dekor från 1745.

Romanskt måleri, troligen Kristi dop, på norra korväggen. T.h. om scenen en figur som tolkat som stiftare.

Romansk sandstensdopfont med de för Njudungsfuntarna typiska fabeldjuren.

Predikstolskorg i renässans från 1649 med rika intarsiaarbeten.

Historik

Nuvarande kyrka har sannolikt föregåtts av en stavkyrka. 1902 påträffades nämligen några ornerade ekplankor i långhustaket, troligen återanvända delar av en stavkyrka. Dessa skänktes till Vitterhetsakademien. Vid arkeologisk undersökning av sakristian på 1970-talet hittade man vad som kunde ha varit en grund till en mindre byggnad. Någon gång under 1100-talets slut restes stenkyrkan, sannolikt med en storman som initiativtagare och beskyddare. Planformen med väl tilltagen absid indikerar den 1145 nyinvigda Lundadomen som förebild. Det har föreslagits att sydportalen ursprungligen haft en s.k. baldakin i likhet med Lannaskede, Fröderyd och Vrigstad, kyrkor besläktade med Lundadomen. Omkring 1200 försågs innerväggarna med högklassigt romanskt måleri, troligen av en mästare från Danmarnk. Stora likheter finns med målningarna i Vä klosterkyrka i Skåne. Senast under 1400-talet vidgades triumfbågen och försågs mot seklets slut med figurmåleri, av resterna att döma av någon i mäster Amunds skola. Vid denna tid torde i sedvanlig ordning sakristian ha tillkommit.

Under 1600-talet förändrades kyrkan. Bänkinredning och läktare infördes. Fönstren förstörades vid okänt tillfälle och ett nytt fönster bröts upp åt norr. 1649 färdigställdes en predikstol. Medeltidsmålningarna putsades över och nytt figurmåleri utfördes i åtminstone absiden och kring fönstren. Någon gång omkring 1700 hade kyrkan försetts med plana innertak, vilka då dekorerades. En möjlig upphovsman till väggmålningarna, eller delar av dem, är Johan Columbus som i Lannaskede dekorerade tak och väggar 1702 samt 1709 taket i Norra Sandsjö kyrka. Likheter finns i figurerna och schemat, men formspråket är här ålderdomligare med mer renässansprägel, medan det är barockmässigare i Lannaskede. Under 1600- eller 1700-talet restes ett trätorn vid västgaveln och gravkammare tillkom under kor och sakristia. 1745 målades läktare och bänkar av Anders Boldt. 1753 förfärdigades ett ljudtak till predikstolen, vilken samtidigt gavs viss skulptural barockdekor i form av bl.a. blommor.

Kyrkan utdömdes 1814 av biskop Mörner som varandes för liten och skröplig, varvid de första tankarna på ny kyrka föddes. Ett beslut fattades dock först 1872 och syftade då på sammanbyggnad med Lannaskede kyrka. Den nya gemensamma kyrkan uppfördes 1876 på gränsen mellan socknarna. Gamla kyrkan prisgavs åt ett snabbt fortskridande förfall. Predikstol, triumfkrucifix, dopfont, epitafier och läktarbröst räddades sedermera till Jönköpings läns museum. C F Nordenskjöld skrev efter ett besök 1883 att trätornet var nedtaget och att ”mycket vandalismus har öfvats till följd af presternas och kyrkorådets liknöjdhet”. Han meddelade vidare att väggarnas målningar ”af en nyare tid blifvit såsom vanligt öfversmetade”. Nå-

gon gång efter 1902 togs långhusets tak ned. Innertak och takstolar skall därvid ha sålts, varefter förfallet accelererade och aspar slog rot inne i kyrkorummet.

En fornvän på orten, löjtnant Torsten Fogelberg på Bjädesjöholm, intresserade sig på 1920-talet för ödekyrkan. Tillsammans med en nämndeman och en kyrkovård startades en räddningsaktion som fick stöd i församlingen. Riksantikvarieämbetet sköt till vissa ekonomiska medel och uppdrog åt antikvarie Sven Brandel att upprätta ett restaureringsförslag och leda arbetena. Den omfattande restaureringen 1925-27 syftade till att iståndsätta kyrkan för gudstjänstbruk. Ytermurarnas till stor del nedfallna puts lagades med kalkbruk. Långhuset fick nya takstolar, ytter- och innertak. Taktäckningen utgjordes av tjärad brädpanel på gotländskt vis, vilket snarast var en ekonomisk eftergift. På kor, absid och sakristia kunde befintliga tak nyttjas som underlag. Nytt innertak lades in i koret. Den igenmurade sydporten återupptogs. Fönstren reparerades. Nya golv lades in i kyrkan, i sakristian kunde det befintliga golvet repareraras. Den helt nedfallna putsen i långhuset ersattes med ny. Absidmålningarna konserverades av konservator Sven Sundbaum, Linköping, som även framtog det romanska måleriet på korväggarna. Sundbaum konserverade även den inredning som återbördades från läns museet. Läktarbrösten uppsattes på en nybyggd läktare. En ny sluten bänkinredning tillverkades med Lannaskedebänkarna som förebild. Bänkarna målades med inslag av marmoreringar. Det medeltida altaret reparerades och försågs med en träskiva. Någon gång innan 1937 omtäcktes yttertaken med tjärad furuspån.

1950 tillstyrkte Byggnadsstyrelsen ett restaureringsförslag upprättat av arkitekt Bent Jörgen Jörgensen, Växjö. Arbetena utfördes innan 1954. Huvudarbetet omfattade indragning av elektricitet för uppvärmning och belysning. Alla entrédörrar nyttillverkades, liksom fönstren som försågs med blyinfattade antikglas. Längst in under läktaren avskildes vindfång, elcentral och ny läktartrappa. I koret ordnades en altarring. Predikstolen flyttades från söder till norr och de främre bänkarna togs bort. Interiören avsåg man att ommåla, men någon ändring i bänkarnas bemålning tycks ej ha skett. I samband med arbetena så försågs portarna med nya granittrösklar, vilket ej hade upptagits i programmet. Därvid höggs baserna till sydportalens pilastrar bort, vilket föranledde en kraftig rättelse från Byggnadsstyrelsen. Trösklarna avlägsnades 1955 och basstyckena sammanfogades och återsattes med stenkitt och KC-bruk av R S Wibeck från Riksantikvarieämbetets konserveringsanstalt. 1959 gavs tillstånd för omkalkning av fasaderna.

1965 försågs kyrkan med en femstämmig orgel, byggd av Olof Hammarberg, Göteborg, med fasad ritad av arkitekt Åke Tengelin. 1969

Fotografi av kyrkan från 1923, taget av Sven Brandel. ATA.

Fotografi av interiören från 1902. ATA.

Sluten bänkinredning från 1926 med välgjorda marmoreringar från samma tid.

skall takens spåntäckning har förnyats. 1972-73 skedde nya arbeten under ledning av byggmästare Lennart Flink, Sävsjö. Det rötskadade golvet ersattes av ett nytt, varvid man höll fast vid skurgolv med handsmidd spik. Det är oklart i hur stor utsträckning befintliga golvbräder återanvändes. Vid kyrkans nordsida ordnades dränering och bjälklaget försågs med ventilation. I samband med dessa arbeten företogs en arkeologisk undersökning. Sakristian grundförstärktes. På norra sidan uppsattes nya hängrännor och stuprör. Innertaket isolerades och fick en ny färgsättning. För målningsarbetena svarade målaremästare Olle Petersson, Landsbro, och konservator Sven Wahlgren, Jönköping. 2000 tjärades spåntaken senast. 2003 installerades en högtalaranläggning och manöverpulpit. 2005 utfördes stora konservatorsarbeten under ledning av Gunnel Rosenquist vid Jönköpings läns museum. De stora variationerna i luftfuktigheten och ett periodvis för torrt klimat hade såväl mögel som sprickor och spjälkningar på inredning och inventarier. Kalkmålningarna säkrades och rengjordes. Predikstol och läktarbröst mögelsanerades och rengjordes, spjälkande skikt fästes.

Klockstapeln

Den öppna klockstapeln är rest 1927 i samband med Brandels restaurering. Klockstapeln består av tre hjärtstolpar och åtta stödben. Dessa är klädda med rödfärgad panel respektive tjärad, sågad furuspån från 1973. Syllarna är avtäckta med plåt och vilar på granitblock. Från det korsformiga taket reser sig en spira. Tak och spira är klätt med tjärad spån och smyckas av smidesflöjlar. I klockstapeln hänger en medeltida lillklocka och en storklocka från 1959. Båda har manuell ringning.

Kulturhistorisk karakterisering och bedömning

Myresjö gamla kyrka utgör en av de välbevarade romanska stenkyrkorna i det gamla Njudungs folkland. Den var ödekyrka från tiden för sammanbyggnaden med grannsocknen Lannaskede 1876 till den omfattande restaureringen 1925-27, ledd av arkitekt Sven Brandel. Därigenom undslapp kyrkan om- och tillbyggnader. Den tornlösa kyrkan har en typisk romansk plan med smalare kor och absid i öster. Norr om koret är en sannolikt senmedeltida sakristia. Exteriören ger ett påtagligt medeltida intryck där de förstörade fönstren står för den enda stora förändringen. Murverkets oregelbundenheter och de branta sadeltakens spåntäckning är viktiga delar av autenticiteten. Egentlig sockel saknas. Särskilt värdefull är den romanska sydportalen i granit, invid vilken ett runstensfragment är inmurat. Interiören har kvar sin medeltida rumslighet med ansenlig takhöjd och triumfbåge in mot koret. Restaureringen återbördade kyrkans äldre inventarier, kring vilka kyrkorummet sedan återuppbyggdes. Från kyrkans byggnadstid stammar altare, dopfunt och triumfkrucifix, varav det sistnämnda betyder mycket för upplevelsen av rummet. Predikstol och dekorerat läktarbröst är renässansarbeten från 1600-talet. Den slutna bänkinredning som tillkom vid restaureringen ansluter i utförandet till denna tid, vilket bidrager till interiörens helhetsintryck. Av särskilt intresse är de romanska muralmålningar som framtagits i koret. Värdefulla är även 1600-talets målningar i absiden. De plana brädtaken inlades 1925. Ett epitafium och ett huvudbaner minner om adel och prästerskap i socknen i gången tid. De förändringar som företagits under 1900-talet har som regel underordnat sig den blandning av medeltid och 1600-1700-tal som utgör kyrkorummets karaktär. Ett exempel på detta är skurgolven med handsmidda spik. Något avvikande är den lilla läktarorgeln från 1965 i omålad furu. Kyrkogårdens öppna klockstapel från 1927 har 1600-talets klockstaplar som förebild. Den ena av klockorna är medeltida. Båda klockorna har manuell ringning, vilket idag är en sällsynthet och ett värde i sig.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användning av kyrkan:

- Kyrkan är en välbevarad romansk absidkyrka av nationellt intresse.
- Medeltida murverk, måleri och inredningsdetaljer utgör omistliga historiska dokument.
- Takens spåntäckning är viktig för karaktären.
- Interiörens känsla av autenticitet och patina, som bl.a. förmedlas

genom äldre inredning från 1600-talet och att det oregelbundna murverket framträder i putsen.

- Korets bevarade muralmålningar.

- Den i form och färg välanpassade bänkinredningen från 1925-27.

- Historiserande klockstapel med medeltida klocka och handringning.

Händelsehistorik

1100-talets slut

Nybyggnad av kyrkan. Dekorering med invändigt muralmåleri. (JLST; Småland – landskapets kyrkor; Svahnström 1947)

1400-talet

Sakristia byggs sannolikt och triumfbågen vidgas samt förses med måleri. (JLST)

1600-talet

Bänkinredning och läktare. Troligen fönstervidgning och uppbyggnad av nordfönster. Vid okänt tillfälle reses trätorn vid västgaveln. Nytt muralmåleri. Gravkammare under kor och sakristia. (JLST)

1649

Predikstol färdigställd. (Inskription)

1700 ca

Plana innertak dekoreras. (JLST)

1745

Bänkar och läktarbröst dekoreras av Anders Boldt. (Ericsson 2002; inskription)

1753

Ljudtak färdigställs till predikstolen. Sistnämnda får viss barockdekor. (JLST; inskription)

1876

Kyrkan ställs öde. Inredning och inventarier flyttas sedermera till Jönköpings läns museum och långhustaket säljs. (JLST; JLM)

1925-27

Restaurering. Nytt tak på långhus, endast ny taktäckning på övriga takfall (tjärad brädpanel som senare byts mot spån). Nya innertak. Återputsning av fasader och långhusets innerväggar. Konservering och framtagning av muralmåleri i koret. Nya golv läggs in. Inredning och inventarier återbördas från Jönköpings läns museum. Ny läktare med äldre läktarbröst. Ny sluten bänkinredning. Sydport återupptogs. Målningsarbeten. Klockstapel byggs. Arkitekt Sven Brandel, Riksantikvarieämbetet. Konservator Sven Sundbaum, Östergötlands läns museum. (JLST)

1950-talet

Kompletterande restaureringsarbeten. Elektrifiering av belysning och uppvärmning. Nya fönster och portar. Vindfång, läktartrappa

och elcentral byggs i väster under läktaren. Altarring tillkommer. Predikstolen flyttas från söder till norr och de främre bänkarna tags bort. Baserna till sydportalen vandaliseras vid inläggning av nya tröskelstenar, vilket leder till rättelse efter anmärkning från Byggnadsstyrelsen. Arkitekt Bent Jörgen Jørgensen, Växjö. (JLST)

1965

Femstämmig orgel. Orgelbyggare Olof Hammarberg, Göteborg. Arkitekt Åke Tengelin. (Carlsson 1973; JLST)

1969

Enligt uppgift ny spåntäckning. (JLST)

1972-73

Rötskadade golv åtgärdas. Golvbjälklag ventileras och dränering ordnas i norr. Hängrännor och stuprör uppsätts på denna sida. Grundförstärkning av sakristia. Arkeologisk undersökning. Innertak isoleras och får ny färgsättning. Byggmästare Lennart Flink, Sävsjö. Målaremästare Olle Petersson, Landsbro. Konservator Sven Wahlgren, Jönköpings läns museum. (JLM; JLST)

2003

Högtalaranläggning installeras. (JLST)

2005

Konservering av måleri och inredning till följd av mögel och torkskador. Konservator Gunnel Rosenquist, Jönköpings läns museum. (JLST)

Epitafium från 1701 över kyrkoherde Strelingius med familj.

Referenser

Arkiv

Jönköpings läns museums arkiv. (JLM)

Länsstyrelsen i Jönköpings arkiv, med kopior ur ATA. (JLST)

Tryckta källor

Blomqvist, Ragnar. Studier i Smålands romanska stenkonst. Lund 1929.

Carlsson, Sten L. Sveriges kyrkorglar. Lund 1973.

Ericsson, Per. Fägna och förnöja. Jönköping 2002.

Kulturhistorisk utredning och bevarandeförslag för Vetlanda kommun. Jönköping 1989.

Rogberg, Samuel. Historisk beskrifning om Småland. Karlskrona 1770.

Småland – landskapets kyrkor. Stockholm 2006.

Svahnström, Gunnar. Medeltidskyrkorna och deras inredning. Meddelanden från Norra Smålands fornminnesförening 1947.

Svenskt ortnamnslexikon. Uppsala 2003.

Sverige. Geografisk beskrivning. Del V. Stockholm 1931.

Sveriges bebyggelse. Landsbygden. Jönköpings län I. Uddevalla 1952.

Ullén, Marian. De romanska målningarna i Vrigstads gamla kyrka. Småländska kulturbilder 1985.

Tekniska och administrativa uppgifter

Jönköpings läns museums dnr: 376/06

Beställare: Lannaskede kyrkliga samfällighet

Fastighetsägare: Lannaskede kyrkliga samfällighet

Rapportansvarig: Robin Gullbrandsson

Foto: Robin Gullbrandsson

Län: Jönköpings län

Kommun: Vetlanda kommun

Socken: Myresjö socken

Fastighetsbeteckning: Myresjö 32:1

Belägenhet: Ekonomiska kartans blad Myresjö 6E 2j 1989

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv

Myresjö gamla kyrka är en de välbevarade romanska absidkyrkorna i det gamla Njudungs folkland. Kyrkan restaurerades 1925-27 efter en period som ödekyrka, vilket skonade den från om- och tillbyggnad. Koret kan uppvisa några av de ytterst få romanska muralmålningar som överlevt till vår tid i länet. I samband med upprättande av vård- och underhållsplan har Jönköpings läns museum utfört en kulturhistorisk karakterisering och bedömning av kyrkan. Detta syftar till att lyfta fram byggnadens kulturhistoriska värden.